

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 975
van **TINNE ROMBOUTS**
datum: 6 mei 2021

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Oosterweelwerken Antwerpen - Aanpak chemisch vervuilde grond

Bij de voorbereidende werken voor de aanleg van de Scheldetunnel in het kader van het Oosterweeltraject, zijn hoge concentraties perfluorooctaansulfonzuur (PFOS) teruggevonden. PFOS maakt op zijn beurt deel uit van de poly- en perfluoralkylstoffen (pfas). De stoffen worden volgens recente studies gelinkt aan allerlei gezondheidsproblemen. De grond wordt vandaag uitgethaald in het kader van het grondverzet en van de infrastructuurwerken. Ze blijven binnen het projectgebied en worden ingepakt in een folie zodat de vervuiling zich niet verder kan verspreiden, noch via regenwater, noch via insijpeling, noch op een andere manier. Op deze manier kan vermeden worden dat het PFOS in de onderliggende grondlagen of het grondwater terechtkomt.

Voorzichtigheid is echter geboden, want buiten twee chemische structuren zijn nog maar zeer weinig data beschikbaar. Zeker in verband met het gedrag van pfas zijn we nog niet over alles zeker. Wel staat het vast dat uitloging via de bodem naar het grondwater mogelijk is en dat verdere verspreiding van daaruit kan gebeuren.

In haar antwoord in de plenaire vergadering van 28 april 2021 stelde de minister dat het saneren van de gronden nog niet aan de orde is omdat daarvoor nog geen reinigingstechnieken zouden zijn. Daarentegen weten we wel dat er al een hybride grondwasproces op de markt is, waarvan men claimt dat het tot een reinigingsrendement van 95 procent kan gaan.

1. Waarom wordt de techniek van een hybride grondwasproces met een reinigingsrendement van 95% niet toegepast?
 - a) Wat is het probleem?
 - b) Indien de erkenning het probleem is, hoe kan dit dan in orde gebracht worden? Welke stappen moeten door wie gezet worden en wat is de te doorlopen procedure?
2. Hoeveel grond zou naar schatting tijdelijk gestockeerd moeten worden om later te verwerken/reinigen? Welke normen worden hiervoor gehanteerd?
 - a) Waar wordt ze precies gestockeerd en hoe?
 - b) Welke verwerking of reinigingstechniek wil men op deze grond toepassen? (richtinggevende timing)?

3. De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) stelde een voorlopige ontwerprichtlijn op.
 - a) Welke precieze gegevens enerzijds en overwegingen anderzijds liggen aan de basis om tot deze ontwerprichtlijn te komen?
 - b) Hoe verhoudt deze voorlopige ontwerprichtlijn zich t.o.v. richtlijnen en/of normen in de andere Europese landen?
4. De OVAM heeft een ontwerprichtlijn opgemaakt, maar wat is de stand van zaken voor een definitief normerend kader? Welke timing en welke gegevens zijn hiervoor nog nodig? Welke stappen moeten nog doorlopen worden? Kan reeds een inkijk gegeven worden in welke richting dit definitief normerend kader evolueert?
5. De minister geeft aan dat er m.b.t. het Oosterweelproject al metingen met het oog op pfas gebeuren sinds 2016.

Kunnen al deze metingen vrijgegeven worden (meetresultaat en locaties)? Welke conclusies zijn hieruit getrokken?

ANTWOORD

op vraag nr. 975 van 6 mei 2021

van **TINNE ROMBOOTS**

1. a. Het vergund grondreinigingscentrum GRC Kallo van DEC in de Antwerpse haven kan PFAS-verontreinigingen door middel van het DEME Hybrid Soilwashing Process uit de grond verwijderen. OVAM heeft de vergunningstoestand nagevraagd en GRC Kallo stelt dat ze vergund zijn voor de indelingsrubriek die relevant is voor de grondreinigingstechniek. De aard van het materiaal bepaalt echter in sterke mate wat technisch mogelijk is. Hoge gehalten aan bvb fijne fractie zullen er toe leiden dat te veel materiaal uiteindelijk niet gereinigd kan worden. Gelet op de grote hoeveelheid die in korte termijn vrijkomt bij Oosterweel en de vermoedelijk sterke variatie van gronden maakt het niet evident om deze te reinigen.

Wat de werken van Lantis betreft: Momenteel is er volgens de informatie van Lantis geen techniek beschikbaar om zowel deze grote hoeveelheid grond als de specifieke samenstelling ervan, op een grondige, duurzame en kostenefficiënte manier te reinigen. Daarom kiest Lantis ervoor om de zwaarst vervuilde grond af te dekken met een waterdichte folie en met een kleilaag of bentonietmat die voor een dubbele bescherming zorgt tegen wind en regen met daarbovenop een voldoende dikke leeflaag die de benodigde begroeiing toelaat.

- b. Het centrum is actief en het Hybrid Soilwashing Process kan toegepast worden met de huidige omgevingsvergunning.
2. a. Lantis heeft dit voor haar projectgebied bekeken en geeft volgende informatie: In het noordelijk projectgebied langs de gehele E34 tot iets ten zuiden van de Blancefloerlaan worden concentraties PFOS in de bodem aangetroffen die hoger zijn dan 8 µg/kg ds PFOS.

Volgens de huidige volumeramingen komt voor de aanleg van de Scheldetunnel en voor de infrastructuurwerken Linkeroever in totaal +/- 980.000 m³ grond vrij met PFOS concentraties die hoger liggen dan de norm voor vrij hergebruik (voor de infrastructuurwerken Linkeroever +/- 650.000 m³ en voor de Scheldetunnel +/- 330.000 m³).

Door middel van de technische verslagen beschikt de bouwheer van de werken over een overzicht van de kwaliteit van de uit te graven materialen.

Voor de werken waarvoor een technisch verslag moet worden opgemaakt, wordt het transport naar een tussentijdse opslagplaats, een grondreinigingscentrum of een inrichting voor de opslag en behandeling van bagger- en ruimingsspecie steeds gemeld aan de erkende bodembeheerorganisatie.

Als bouwheer van de Oosterweelverbinding is Lantis gebonden aan het standstill-principe. Dat houdt in dat de werken die Lantis uitvoert niet mogen zorgen voor een verdere verspreiding van de PFOS-vervuiling. Door de vervuilde grond in de zone op Linkeroever te behouden, zorgt Lantis er al voor dat de vervuiling zich niet naar andere locaties verspreidt.

Daarnaast worden de gronden met de hoogste concentraties ook zorgvuldig verpakt afgedekt. Daardoor zal die vervuiling zich dus niet meer kunnen verspreiden via de lucht of het grondwater. De maatregelen die we nemen zorgen ervoor dat de

vervuiling minder kan verspreiden dan het geval zou zijn zonder de Oosterweelwerken.

Voor die gronden die afgedekt worden, zijn momenteel twee toepassingslocaties gekend: namelijk de zone aan de zuidzijde van de kluifrotonde en de zone ten noorden van de Palingbeek en ten oosten van de Canadastraat. Een derde verwerkingszone is nog niet vastgesteld.

De veroorzaker van de verontreiniging heeft de taak om verder onderzoek uit te voeren, dat opgevolgd wordt door OVAM. De huidige aanpak door Lantis van stockage staat een verdere sanering niet in de weg.

De gronden worden binnen het projectgebied goed geregistreerd zodat ze achteraf traceerbaar zijn.

- b. Als de bodemmateriële niet op rechtmatige manier worden of kunnen worden gebruikt, zijn ze te beschouwen als afvalstoffen. Als de bodemmateriële niet kunnen worden gereinigd worden ze beheerd conform de bepalingen van het Materialendecreet.
3. a. De richtlijn van de OVAM voor de erkende bodemsaneringsdeskundigen van 17 september 2018 was gebaseerd op het rapport van het "Onderzoek naar aanwezigheid van PFAS in grondwater, bodem en waterbodem ter hoogte van risicoactiviteiten in Vlaanderen". Op basis van studie achtte de OVAM het nodig om in samenspraak met de actoren, specifieke en preventieve richtlijnen uit te werken voor bepaalde risico-activiteiten zoals grondverzet. In de richtlijn verwees OVAM ook naar het Nederlandse "Handelingskader PFAS".

Op 17 december 2019 bezorgde de OVAM de ontwerprichtlijn 'Richtlijnen grondverzet PFAS' aan de erkende bodemsaneringsdeskundigen. De OVAM wilde verdere aandacht vestigen op het voorkomen van PFAS op verdachte locaties, op de problematiek van de staalname en het belang om de ongecontroleerde verspreiding van verontreiniging met PFAS door grondverzet te beperken. In de richtlijn werd verwezen naar het Nederlandse handelingskader en naar het toetsingskader van het Oosterweeldossier.

Op 18 juni 2020 paste de OVAM de richtlijn aan. Deze werd op 1 september 2020 van kracht en gaat verder in op wanneer een bodemsaneringsdeskundige bijkomend onderzoek moet doen naar PFAS en hoe dit bemonsterd moet worden.

Op 10 maart 2021 publiceerde de OVAM de nog verder geactualiseerde richtlijn. Dit naar aanleiding van het onderzoek naar achtergrondwaarden. Het nieuwe rapport bevat aangescherpte waarden voor vrij gebruik van bodemmateriële en de bodemsaneringsnormen voor PFOS en PFOA in natuur- en landbouwgebieden.

- b. Een Europese of internationale vergelijking maken, is niet evident en zou gemakkelijk tot verkeerde conclusies kunnen leiden wanneer deze snel wordt uitgevoerd, zonder grondig de achterliggende regelgeving en de soms andere uitgangspunten hierbij mee te nemen. Ik neem hierbij het voorbeeld van Nederland. De kaders voor het hergebruik als 'grootschalige bodemtoepassingen' en 'bouwstof' (Nederland) en 'bouwkundig bodemgebruik' (Vlaanderen), zijn bijvoorbeeld niet zomaar met elkaar te vergelijken.
De website van het Nederlandse Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geeft verder aan dat het tijdelijk handelingskader alleen van toepassing is op het toepassen van grond en baggerspecie en niet op bouwstoffen. In Vlaanderen is er hiervoor wel een toetsingskader voorzien.
In globo liggen nu de Nederlandse toetsingswaarden in dezelfde grootteorde als de Vlaamse toetsingswaarden. De toetsingswaarde voor "bouwkundig gebruik" bestaat niet in Nederland en daar kunnen we dus geen vergelijking voor maken.

4. Voor het gebruik van bodemmaterialen als bodem heeft VITO in opdracht van de OVAM streefwaarden, richtwaarden, waarden voor vrij gebruik van bodem en bodemsaneringsnormen voor PFOS en PFOA onderbouwd.

Daar de kennis over het gedrag en de risico's van PFAS momenteel nog sterk evolueren ten gevolge van wetenschappelijk onderzoek is het niet aangewezen om de ontwerp bodemsaneringsnormen of de toetsingswaarden al definitief te gaan verankeren in wetgeving. Net zoals in Nederland geven we er de voorkeur aan om te werken met een 'tijdelijk handelingskader'.

Naast de kennisleemtes over het voorkomen van PFAS zijn er nog heel wat leemtes in onze wetenschappelijke kennis over PFAS. Het gaat o.m. over analysetechnieken, het gedrag van PFAS in milieucompartimenten en materiaalstromen, de blootstelling voor de mens, de toxiciteit van PFAS (met een grote verscheidenheid binnen deze groep van 6000 stoffen), ...

Op basis van die kennis kunnen we een toetsingskader ontwikkelen waarbij een evenwicht wordt gezocht tussen het veilig hergebruik van de materialen en de bescherming van mens en milieu. De ervaring met het toetsingskader voor bodemmaterialen heeft al uitgewezen dat dit een tijdshorizon van ongeveer 2 jaar vroeg voor PFAS en ook mee samen hangt met evoluties op internationaal niveau.

5. Midden 2016 zijn de milieukundige bodemonderzoeken gestart voor de realisatie van de infrastructuurwerken voor de delen Linkeroever en Scheldetunnel van de Oosterweelverbinding. Zo'n onderzoek naar de kwaliteit van de ondergrond en de mate waarin die vervuild is door enkele vaak voorkomende stoffen is verplicht. Standaard wordt de bodem onderzocht op de parameters zware metalen, minerale oliën en PAK's voor het vaste deel van de bodem en op zware metalen, minerale olie, PAK, OCB en PCB... voor waterbodem. Deze vaste analysepakketten worden aangevuld met verdachte parameters die uit de voorstudie blijken. De resultaten evenals staalnamepunten zijn gebundeld in Technische Verslagen. Uit het onderzoek kwamen verschillende hoge waarden aan PFAS aan het licht, zowel in de bodem als het grondwater binnen de projectgebieden 'Linkeroever & Zwijndrecht' en 'Scheldetunnel'. Uit de info die Grondbank vzw doorstuurde blijkt dat zij de werken aan de Oosterweelverbinding opvolgen. Zij hebben de conformverklaringen van de technische verslagen aan de OVAM overgemaakt. De technische verslagen worden u, gezien de grootte van de bestanden, via de Parlementaire diensten toegestuurd.

BIJLAGEN

1. [Scheldetunnel en Linkeroever - Technisch verslag](#)
2. [Scheldetunnel en Linkeroever - Technisch verslag – bijlagen](#)
3. [Oosterweelknoop - technisch verslag](#)
4. [Oosterweelknoop - technisch verslag – bijlagen](#)
5. [Technisch verslag boring Zwijndrecht](#)
6. [Infrastructuurwerken Linkeroever - technisch verslag](#)
7. [Infrastructuurwerken Linkeroever - technisch verslag - bijlagen](#)